

ניוזלטר ועדת ייפוי כוח מתמשך - מחוז מרכז

מאת: מיטל ליברמן, עו"ד TEP, משרד עורכי דין מיטל ליברמן יוני - יולי 2024

מקרה מהשטח: האם ניתן לערוך ייפוי כוח מתמשך לאדם שמונה לו אפוטרופוס?

סיפור שהיה כך היה

עמוס ונאוה (שמות בדויים) הם בני זוג מבוגרים הנשואים זה לזה שנים רבות ואשר צברו נכסים רבים במהלך חייהם. בסוף 2021 מונתה נאוה לאפוטרופוס לגופו של עמוס באופן זמני לפרק זמן של שישה חודשים על רקע אשפוזו עם חשד לשבץ, לאחר שהחל להפגין בלבול וקושי בדיבור. עם שחרורו מהאשפוז, הוא הועבר למוסד טיפולי בתחום בריאות הנפש.

מספר חודשים לאחר מכן, בעוד האפוטרופוסות עדיין בתוקף, בני הזוג פנו אליי לצורך עריכת ייפוי כוח מתמשכים עבורם, גם עבור עמוס. בני הזוג ביקשו לערוך את ייפוי הכוח בהקדם האפשרי, מבלי להמתין עד פקיעת האפוטרופוסות, וזאת מתוך החשש שמא מצבו הקוגניטיבי של עמוס ידרדר בעתיד ולא יהיה ניתן עוד לערוך עבורו ייפוי כוח מתמשך.

הדילמה

מטבע הדברים, השאלה הראשונה היא: האם עמוס בכלל כשיר לערוך ייפוי כוח מתמשך בנסיבות שתוארו?

ראשית, התרשמתי משיחותיי עימו שהוא אכן מבין את משמעות ייפוי הכוח, מעוניין ליפות את כוחה של אשתו ונותן בה את אמונו לטפל בענייניו.

שנית, ביקשתי לקבל חוות דעת רפואית עדכנית לגבי מצבו הקוגניטיבי. לפי חוות הדעת הפסיכיאטרית שניתנה על-ידי מנהלת המוסד הטיפולי בו הוא מתגורר, עמוס אכן כשיר לערוך ייפוי כוח מתמשך, כאשר היא מייחסת את השיפור שחל במצבו הקוגניטיבי להפסקת הטיפול התרופתי הפסיכיאטרי שקיבל מאז אשפוזו.

מה משמעות הדברים בנסיבות בהן עמוס נמצא תחת אפוטרופוסות? האם יש צורך לפעול לסיום האפוטרופוסות על בסיס חוות הדעת העדכנית בטרם יהיה ניתן לערוך עבורו ייפוי כוח מתמשך?

מה הדין קובע בסוגיה?

סעיף 332 ו-333 לחוק הכשרות¹ קובעים כי הממנה נדרש להיות "בעל כשירות" לצורך עריכת ייפוי כוח מתמשך, קרי "מי שמסוגל להבין את המשמעות של מתן ייפוי כוח מתמשך, מטרותיו ותוצאותיו...".

בהיעדר פסיקה ספציפית בנושא, ניתן להקיש מדיני הירושה, כפי שעשה בית המשפט בעניין פלונית.² כך, סעיף 26 לחוק הירושה,³ קובע שצוואה שנעשתה "על ידי קטין או על ידי מי שהוכרז פסול-דין או בשעה שהמצווה לא ידע להבין בטיבה" - בטלה. גם אם כל סעיף נוקט בלשון שונה, נראה לי כי שהרציונל העומד מאחורי שני הסעיפים הללו זהה: על הממנה/מצווה להיות מסוגל להבין את המשמעויות המשפטיות של הפעולה אותה הוא מבקש לבצע.

בעניין בנדל,⁴ מדובר היה במצווה שערך את צוואתו לאחר שאובחן עם הפרעות נפשיות, שכתוצאה מהן היה נתון למצבי בלבול חולפים - "לעתים הוא בעניינים ולעתים הוא לא בעניינים", כפי שנקבע באחת מחוות הדעת האחרונות שניתנו בעניינו. לאחר פטירתו, הוגשה התנגדות לקיום צוואתו האחרונה בטענה כי לא ידע להבחין בטיבה של הצוואה כנדרש על פי סעיף 26. לעניין זה, בית המשפט העליון הבחין בין שני סוגי צוואות:

- צוואה של קטין או פסול דין - מדובר בצוואה שבטלותה נובעת מעצם הסטטוס של המצווה, גם אם הוא ידע להבחין בטיבה.
- צוואה של מי שלא ידע להבחין בטיבה - מדובר בצוואה שאינה של קטין או פסול דין, והיא תהיה בטלה רק אם יוכח בעדות רפואית או אחרת כי המצווה לא ידע להבין בטיבה במועד עריכתה. השאלה אם המצווה ידע להבחין בטיבה לפני או אחרי עריכתה איננה רלוונטית לשאלת תוקפה.

זאת ועוד, יש להדגיש כי העובדה שהתמנה לאדם אפוטרופוס אינה מעידה בהכרח על הכרזתו כפסול דין. סעיף 33 לחוק הכשרות מונה את המקרים בהם רשאי בית המשפט למנות אפוטרופוס, הכוללים, בין היתר מינוי אפוטרופוס לפסול דין "ולאדם אחר שאינו יכול, דרך קבע או דרך ארעי, לדאוג לענייניו, כולם או מקצתם, ואין מי שמוסמך ומוכן לדאוג להם במקומו". כלומר, ניתן למנות אפוטרופוס גם למי שאינו פסול דין. המשמעות היא שכשירות לעשות צוואה גם של מי שמונה לו אפוטרופוס תיבחן לגופו של עניין במועד עריכת הצוואה.⁵

לפי האמור לעיל, יש מקום להסיק, כי אם ישנה תשתית עובדתית וראייתית מספקת, בדגש על חוות דעת רפואית, גם אדם שמונה לו אפוטרופוס רשאי לערוך ייפוי כוח מתמשך.

תשובת האפוטרופוס הכללי לפניית

פניתי עם הסוגייה לנציגי האפוטרופוס הכללי, והתשובה שקיבלתי מובאת כאן כלשונוה:

מיטל שלום רב

תודה על פנייתך.

במצב שתיארת, בו יש חו"ד עדכנית האומרת שהממנה כשיר, ובנוסף את מתרשמת כי הוא מבין את משמעות המסמך, בהחלט ניתן לערוך לוי ייפוי כוח מתמשך, אך שימי לב שכל עוד יש צו מינוי של אפוטרופוס לגוף בתוקף, תוכלי לערוך את המסמך רק לגבי העניינים הרכשיים.

אם רוצים לערוך את המסמך גם לעניינים האישיים והרפואיים, יש לבטל קודם את צו המינוי של האפוטרופוס ורק אז ניתן לעשות זאת.

סוף דבר

נראה לי כי עמדת האפוטרופוס הכללי עולה בקנה אחד עם מגמת הפסיקה לעניין כשרות משפטית לערוך צוואה. יש צורך לפעול לביטול האפוטרופוסות על גופו של עמוס בטרם ניתן לערוך ייפוי כוח מתמשך גם לענייני הרפואיים. משיקולים פרקטיים ומשפחתיים, הוחלט במקרה זה לערוך לעמוס ייפוי כוח מתמשך לגבי ענייני הרכשיים בלבד.

זמן מה לאחר הפקדת ייפוי הכוח, התברר לי שגם העובדת הסוציאלית שהגיעה לערוך תסקיר לעמוס מטעם בית המשפט במסגרת תיק האפוטרופוסות התרשמה שמצבו הקוגניטיבי השתפר, והיא המליצה לסיים את האפוטרופוסות. נכון למועד כתיבת שורות אלה, ייפוי הכוח של עמוס טרם נכנס לתוקפו.

¹ חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, תשכ"ב-1962 ("חוק הכשרות").

² א"פ (פ"ת) 5658-06-20 פלונית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח' (נבו, 17/11/2022).

³ חוק הירושה, תשכ"ה-1965 ("חוק הירושה").

⁴ ע"א 851/79 שולמית בנדל נ' דורון בנדל לה(3) 101 (1981).

⁵ ת"ע (משפחה ירושלים) 40080/04 עזבון המנוחה ב. ה. ז"ל נ' א. כ (נבו 26.06.2008).

יובהר, כי אין במידע שיימסר על ידי כותב המאמר ו/או מי מטעמו, אשר ניתן כשירות וולונטרי לציבור, כדי לשמש או להיחשב כייעוץ משפטי ו/או המלצה משפטית ו/או חוות דעת משפטית ו/או תחליף לייעוץ משפטי אצל עו"ד בעל מומחיות. ניסיון ו/או ידע בתחום המשפטי הרלוונטי ואין להסתמך על המידע בכל צורה שהיא. יובהר כי כל פעולה שתעשה על פי המידע הנאמר ו/או המוצג הינה על אחריות הקורא בלבד ולא יאה באילו כדי ליצור יחסי עורך דין לקוח בין הקורא ולשכת עורכי הדין ו/או מי מטעמה ו/או כותב המאמר, בין במישרין ובין בעיקיפין ולשכת עורכי הדין ו/או מי מטעמה, אינם אחראים בשום צורה ואופן לתוצאות השימוש במידע המוצג ו/או הנאמר.

בברכת חברים וקריאה פורה,

נשיאות הוועדה:

עו"ד הראל כהן, יו"ר מנהל

עו"ד גילה ניר, יו"ר (משותפת)

עו"ד שירלי רחמנוב, מ"מ יו"ר (משותפת)

עו"ד אילה פולק משה, סגנית יו"ר (משותפת)

וחברי הוועדה

עו"ד מיכל ילובסקי, יו"ר (משותפת)

עו"ד אודליה רוטנברג, מ"מ יו"ר (משותפת)

עו"ד אברהם רואש, סגן יו"ר (משותפת)

